

TÁPIÓSZENTMÁRTON

Fekvése, határai: Tápiószentmárton Budapesttől K-re (60 km), Ceglédetől É-ra (22 km), Szolnoktól Ny-ra (45 km) és Jászberénytől D-re (30 km), az Alföldhöz tartozó 3 kistáj (Hatvani-sík, Tápió-vidék, Gerje-Perje-sík) és az Északi-középhegység kistájaként ismert Gödöllői-dombság találkozásánál fekszik. A falunkat 4 város (Cegléd, Albertirsa, Nagykáta és Tápiószéle) és 5 falu (Tápiószőlős, Farnos, Tápióbicske, Pánd és Ceglédbercel) határolja. Földrajzi koordinátái: é. sz. 47°20', k. h. 19° 45'.

Lakossága: 5194 fő (2015), közigazgatási területe 102,91 km². E területtel Tápiószentmárton a Pest megyei falvak között a 2. legnagyobb, amely Budapest közigazgatási területének (525 km²) közel egy ötöde. A falunak legtöbb lakosa 1960-ban (7024 fő), népességvesztesége 1960-1990 között 1779 fő volt. Viszont 1990-2016 között a lakosság száma 5200-5400 fő között stabilizálódott. Felszíne földrajzi fekvéséből eredően meglehetősen mozaikos elrendezésű: területén völgyekkel szabdaltnak, lösszel fedett dombhátak, kisebb homokbuckák és –hátságok, valamint a folyóvizek által járt laposok váltakoznak. Legmagasabb pontja (201 m) a pándi határnál lévő dombságban emelkedik, míg a legalacsonyabb pontja (97,5 m) a Krakó-csatorna kilépési pontjánál található. A falu É-i részén, Göböljárásán, valamint a Tápió-vidék más településein is sok védett növény és állat él. Védelmükről a Duna-Ipoly Nemzeti Parkhoz tartozó Tápió-Hajta Tájjvédelmi Körzet gondoskodik, szakembereik azokat 11 tanösvényen mutatják be a látogatóknak. Területén szélsőséges éghajlati hatások érvényesülnek, amelyekre főleg a hőmérséklet és csapadék szélső értékei utalnak. A napsütéses órák száma évente 2000 óra körül, középhőmérséklete 10,2° C, csapadék 537 mm. Talajai is mozaikosak: az É-i részén fekvő homokhátságon gyenge minőségű 3 AK, míg D-i részén az áttelepített löszön kialakult, kiváló termőerejű mezőeségi talajon 48 AK szántók is találhatóak. Az utóbbi Pest megye legjobb talajai közé tartozik, ahol magasak a természetes növények (búza, kukorica stb.) termésátlagai. A névadó Tápió legfontosabb adatai: 59 km hosszú, vízgyűjtője 898 km². A Gödöllői-dombságból eredő Alsó- és Felső-Tápió Tápiószentmárton határában egyesül (107 m), majd Újszásznál ömlik a Zagyvába. A patak kis- és középvize jelentéktelen, ám a nagyvize (80 km³/sec) már többször súlyos, halálos áldozatokkal járó árvizeket is okozott (pl. 1963-ban kétszer is!). A Malac-hegyen és Göböljárásán egy-egy horgászto található. Az 1968-ban feltárt termálvízzel üzemelő gyógyfürdő adatai: a kút 868 mély, vízhozama 660 l/perc, hőmérséklete 51°C. A termálvizet 2003-ban gyógyvízzé nyilvánították. Területén 1923-ban találták meg a történelem tankönyvekből ismert szita aranyzarvast. A falu első okleveles említése 1438-ból való, a XVI. század elején Werbőczy István birtoka volt. A töröknek a falu a XVI. század közepén évtizedekig adót fizetett, majd a 15 éves háború idején a környékbeli falvakkal együtt elpusztult. Kistájunk falvainak – így Tápiószentmárton - újratelepítése a XVIII. század közepén főleg felvidéki szlovák telepeselek által történt. Fényes Elek írta a falunkról (1851): „Tápiószentmárton magyar falu ... lakói nagy része tót eredetű, de már elmagyarosodtak. Róna határa egy a leggazdagabbak közül való a megyében.” Földesurai közül a Blaskovich-család a legjelentősebb: ők építették a falu legrégebbi épületét, a Blaskovich kápolnát (1764), az ún. „Kistemplomot”. A hazai lóversenyzést támogató Blaskovich Bertalan fia volt Blaskovich Ernő (1833-1911), a Tápiószentmártonban született (1874) verhetetlen csodakanca, a valamennyi versenyt (54) megnyerő Kincsem tulajdonosa. Temetőjében nyugszik a helyi általános iskola névadója, Kubinyi Ágoston (1799-1873), a Magyarhoni Földtani Társulat megalapítója, a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatója, Szentkirályi Móric (1809-1882) Pest megye országgyűlési képviselője, Pest főpolgármestere, valamint a Magyary-Kossa-család számos tagja.

A falu legfontosabb vonzerői napjainkban: 1. Kincsem Lovaspark, 2. Gyógyfürdő, 3. Sportcsarnok és Tanuszoda, 4. Tápió-Vin Kft. borpincéje

Szerkesztette: dr. Dusek László